

КАКВИ СМО МИ СРБИ ?

О Видову-дне лета Господњег 2012.

Кренимо прво језички. У српском језику постоје разне узречице које су настале у различитим раздобљима. Једна таква је и она када се каже: *»то ће се десити на Светога Живка«*, с тим што тог Св. Живка нема нигде у списку православних, а ни католичких Светитеља, што ће рећи да се поменута узречица говори када се нешто уопште неће десити. Али, да ли је то баш тако? Свети мученик Вит (Sanctus martirio Vitus), живео је за владавине римског цара Диоклецијана и био родом са Сицилије. Подједнако се слави код свих хришћана. Данас се мошти овог ранохришћанског мученика налазе у готичкој катедрали њему посвећеној у Прагу. Његово име настало је од лат. именице *vita*, -ae (*f*) живот. Према томе слободан превод овог имена је Живко! Значи у говору, када се изговори горе поменута узречица има сасвим тачан датум, а то је 15. јуни (по Јулијанском кал.), или по новом 28. јуни (по Григоријанском кал.)! Како се у латинском најчешће одбацују непотребни завршеци именица и придева у српском језику, мученик *Vit-us*, код нас постаде у говору Св. Вит, или Св. Вид.

Сама ова узречица и непознавање своје и најосновније хришћанске културе стварно је једна ситница у целој ствари. Даћемо још неке примере који су уистину похвални, али и жалосни.

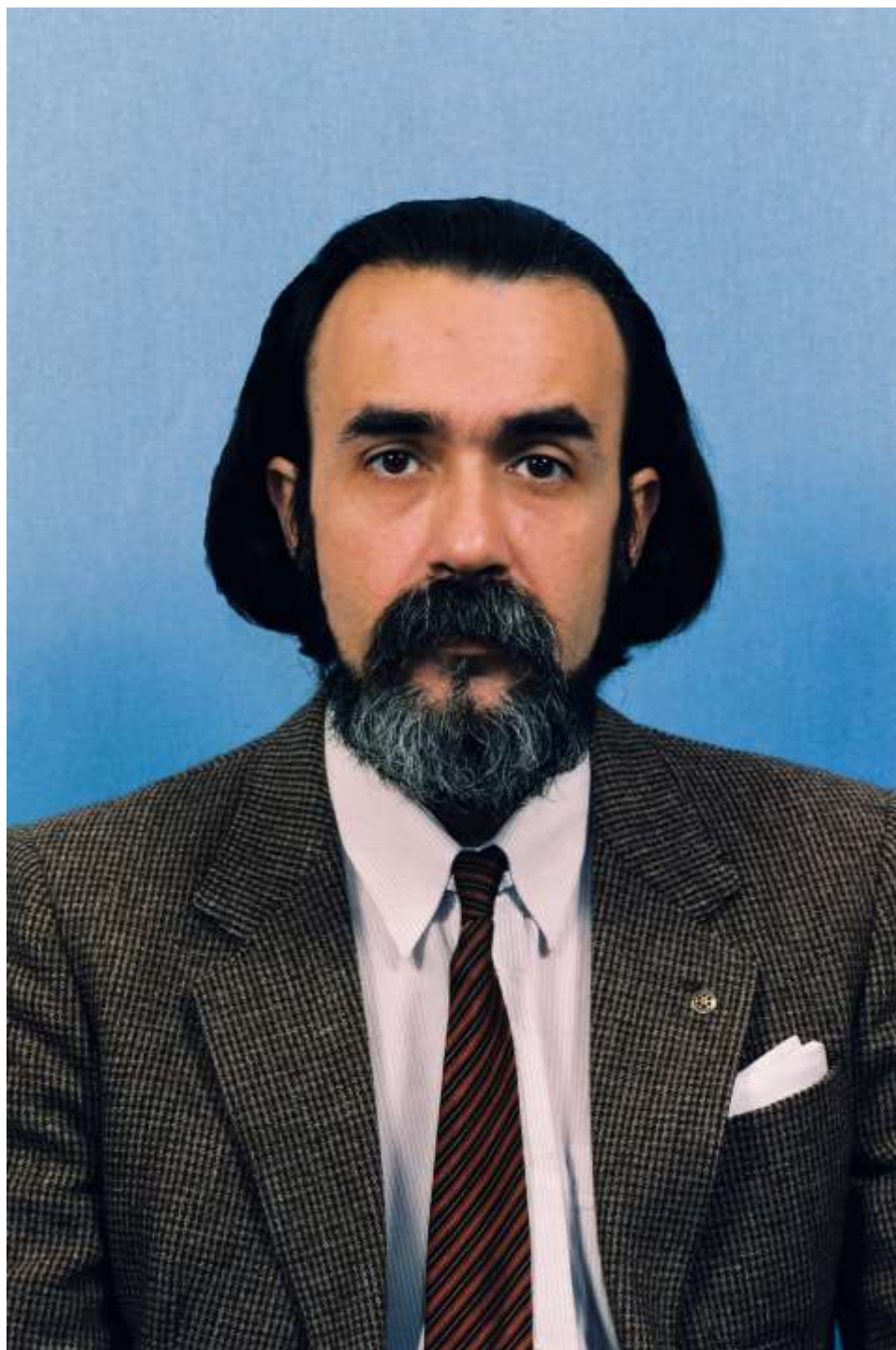
Краљ Александар I Обреновић V, када је измирио дугове манастира Хиландара, добио је за узврат једну од највећих српских светиња – Мирослављево јеванђеље, прву нашу сачувану писану књигу. Оне страшне 1915. године, када је скоро цео један народ са својом војском и онемоћалим Краљем Петром I Велики Ослободиоцем, морао да напусти Отаџбину, Краљевину Србију, повлачили су се кроз албанске врлети, министар просвете, Љуба Давидовић (1863-1940), дао је добро запечаћену кутију у којој је било похрањено Мирослављево јеванђеље, Авраму С. Левићу (1869-1941), начелнику Државне благајне Министарства финансија. Овај прави родољуб све док није дошао до Крфа ни у једном тренутку се није растајао од вредне кутије. Исто тако се све време бринуо око целокупне државне касе Министарства, која је захваљујући њему у целости стигла на грчко острвце Крф, а без које српска држава ништа не би могла да уради у туђини током рата. Морамо напоменути да је он исто тако спасао и трезор Народне банке, да не падне Бугарима у руке. Овај стварно дични човек, Аврам С. Левић, страдао је са породицом нешто после Априлскога рата 1941, јер је то била јеврејска породица. Да ли смо икада у Престоници макар неки сокак назвали његовим именом, или му бисту игде поставили, јер сматрамо да је заслужио и једно и друго.

Наша највећа светиња, мошти Цара Лазара, све до II Светског рата налазила се у манастиру Врднику на Фрушкој гори, када су усташе хтеле 1942. год. да манастир

похарче (што су и учинили са другим српским манастирима), а њивот "Цар-Лазин", како га српски народ од вајкада зове, униште. Но, случај је хтео, или прст Божји, да ову наопаку усташку намеру спречи пешадијски пуковник Вермахта III Рајха барон Јохан фон Рајсвиц (Johann Albrecht von Reiswitz; 1899-1962), Немац и по оцу и по мајци, правилније Прус у сарадњи са ратним градоначелником Земуна Јоханом Мозером, који је од вајкада био наш велики пријатељ. Уз усташко негодовање наредио је да се њивот одмах под немачком стражом однесе прво камионом до железничке станице, а затим возом пренесе у Патријаршију у Београду. Тај човек је иначе по занимању био, док рат није почео, доста познат балканолог и као такав знао је веома добро шта Србину значи првенствено Цар-Лаза и сви остали ликови из Косовскога циклуса. (Што би Давид Штрбац рекао: »Не може се сваком цару рећи "Царе Лазо, честито кољено!"«). Морамо поменути још нешто у вези фон Рајсвица: када је први пут имао прилике да види уживо, 20-их година као млади човек, фреску цара Душана Силног у манастиру Леснову, заклео се да ће му се првенац када се роди тако звати, што је доцније то и учинио. Да ли смо им се ичим икада одужили?

Владимир Малина, Чех по пореклу, био је професор старо-грчког и латинског у најстаријој I Београдској гимназији. Када је дошло до слома Краљевине Србије 1915. године, поменути професор је скоро целокупну гимназијску архиву пренео у свој стан, јер је претпостављао да ће непријатељ када умаршира у град штети да гимназију, као и многе друге зграде које су преживеле стално бомбардовање пет *Дебелих Берти* и многих мерзера, спалити, што се и обистинило. Када је I Београдска гимназија славила стогодишњицу (1839-1939), да није било геста проф. Владимира Малине, не би се могла ни написати ваљана споменица! Он је иначе, док је био активан, објавио гимназијски уџбеник латинског језика који се могао мерити са сличним уџбеницима нашег академика Јована Туромана. Он нема, чини нам се, ни урамљену фотографију, нити таблу у поменутој гимназији.

У Оснабрику је живео и радио немачки, протестантски пастор Фридрих Грисендорф (Friedrich Griesendorf; †1958), који је постао доста познат одмах после пропасти III Рајха. (Требало би подсетити читаоце да је у том граду био смештен и официрски логор током рата, предвиђен за војне заробљенике Краљевине Југославије, тзв. Oflag VI-с – или како су га заробљеници од муке читали *виц*). Он је у својим проповедима величао Србе и српство и захтевао од својих верника да се сви угледају на њих, јер је духовна победа увек важнија од физичке. „*Ви знате*” – говорио је – „*како смо се понели према њима, а ево они који су били четири године рата сужњи и понижени живе са нама, деле сваку своју кору хлеба са нама, милују нашу децу и помажу нам као да се ништа није десило*”! Стварно је штета што један такав човек никада није добио од наше државе чак ни захвалницу, а камоли што друго.

Ростислав Кнежевич

(*14. VII 1957, Београд)

У ових пет примера имамо два где нам српске светиње не спасавају сами Срби, већ странци, а у овом другом догађају (трећа прича по реду) и сам окупатор! Да ли су садашњи Срби и даље душевни и духовни као што су њихови дедови били све док нове власти, по свршетку II Светског рата, нису дошле на чело државе? Надамо се да ће нова поколења ипак исправити грешке својих блиских предака. Оваквих и сличних примера где нисмо одали дужну пошту онима који су нам били пријатељи у блиској прошлости заиста има још, али за почетак сасвим је доста и ово.

Коста Ђ. Кнежевић

(Политика, 30. VI 2017, петак, бр. 37.224, год. CXIV, стр. 22-23, »Погледи«).

Овај текст сам им послао први пут поводом 100-годишњице од ослобођења Косова од Турака, али га *Политика* тада није објавила. Истоветан тај текст сам им потом дао да буде као мој други утук за реакције сасвим неупућених читалаца због мог потоњег текста *»Небески витез«* (рубрика *»100 година од Великог рата«*). Како примери нису били само везани за Велики рат, дали су га за рубрику *»Погледи«*. Пошто су прву моју причу избацили, због штампарског простора, уместо првобитног звања, тражио сам да онда ставе крај звездице *»истраживач«*; преиначен је и назив тог текста у *»Када су Срби били незахвални?«*).

КОМЕНТАРИ БЛИЖЊИХ

Velja čuturica (24. VI 2017)

Опет одлично. Не бих се кладио да се већини људи свиђа Твој начин приповедања (нису навикли), али мени баш прија... Твој посао је да посејеш семе, па једног дана можда нешто никне. Деци се данас намеће избор или проститутке-певачице, или политичари-кримоси (+понеки спортиста). Ти си један од ретких који показују да постоје и други путеви у животу. Ако Те једног дана отерају из *Политике*, био би прави за *Политикин Забавник*...

A.E.G. (28. VI 2012)

У првом тренутку ми се заиста у потпуности Твој текст допало, али када мало промислим, можда не би било лоше да се све то донекле ублажи због могућих разних реакција, јер ипак нису сви исти...

Drago Đ. (12. IX 2017)

...Изврсно си дао податке и уклопио их... Ето какви смо ми, када нам странци спасавају највеће наше светиње, а ми им се не одужисмо... Нема смисла!...